

L'Associació d'Investigació i Experimentació Teatral AIET va dissenyar uns objectius de programació per a l'any 1995. Un d'aquests objectius era participar en el actes commemoratius del Centenari del naixement de Josep Maria de Sagarra, amb la posada en escena d'una de les seves obres a l'emblemàtica Sala del Paranimf de la Universitat Central. Objectiu arriscat i engrescador que havia de posar a prova la capacitat d'investigació, experimentació i de convocatòria que dóna un text d'aquestes característiques.

D'acord amb l'afany de recuperació i investigació de la Universitat, vaig triar una de les obres de Sagarra menys representades, però no per això de menor qualitat. Calia donar a conèixer aquelles produccions literàries de Sagarra que per diverses circumstàncies no havien tingut la difusió que mereixien, i calia fer-ho amb una nova i revitalitzadora posada en escena. Aquest és el cas de l'obra triada, *Els comedians*, estrenada l'any 1950 al Teatre Romea de Barcelona.

En una acurada anàlisi del text i del contingut, feta avui, s'hi redescobreix una escriptura i una temàtica sense pretensions ni concessions a un públic poc exigent. L'obra fuig de les obres d'encàrrec o escrites de cara a la galeria. La peça deixa endevinar, en la seva construcció, el caliu i la tendresa de les obres fetes amb passió i amb una subtil denúncia social. Amb paraules del mateix Sagarra: «(...)escrita amb tota la bona fe i amb tota la malícia, d'una qualitat i d'una dignitat literària bastant superior a altres obres de major fortuna (1)».

A *Els comedians* li ha passat com a aquelles obres d'art que el temps i la valoració objectiva, no condicionada a les pressions del moment històric, els fan surar valors amagats o no compresos en el moment de la seva creació. L'argument, en el qual s'entra en un conflicte entre el món poètic, representat pels comedians d'una companyia de teatre en gira, i el món real, representat pels ciutadans d'una petita població. I la posterior assimilació del primer món pel segon amb les seves misèries i grandeses, per tornar de nou un altre cop a les arrels de la seva procedència. No és una proposta ingènua, una anècdota, una pinzellada intranscendent, una il·lustració literària propera al simbolisme; va més enllà i, sortosament, el públic d'avui, més avesat, la revaloritzarà amb una nova lectura.

Paral·lelament a la investigació del text i de la seva posada en escena, volgudament llunyana del realisme, calia realitzar un arriscat exercici d'experimentació en el qual els membres de l'AIET tinguéssim un protagonisme en el procés de creació i posterior praxi d'un muntatge teatral. La dificultat en la interpretació del text de l'obra, que demanava en gairebé tots els papers una provada experiència, feia improbable que els universitaris assolissin aquest rol. Malgrat això vaig convocar un *casting* a la universitat, al qual s'hi van presentar al voltant de 150 socis de l'AIET.

Un cop superades les proves, dels deu personatges que té l'obra, dos els vaig encomanar a universitaris (2), amb el risc que comportava aquesta opció, donat que la resta dels papers els feien actors professionals (3). De tots són conegudes les dificultats que comporta realitzar un treball artístic on el nivell d'experiència, i d'ofici en aquest cas, és desigual. Sortosament vam comptar amb la col·laboració de Carme Serrallonga, que va posar tot el seu enginy i interès en unes inoblidables classes sobre la dicció del vers. De la mateixa manera, dos alumnes van fer la seva ajundantia en la direcció (4). Així com un alumne en la de producció (5) i disset més entre regidoria, *atrezzo*, ajudants d'escena i vestuari (6).

Una immillorable ocasió per als membres de l'AIET de participar, com a espectadors actius i privilegiats, en tot el procés de la posada en escena d'una obra de teatre professional. Viure de prop, darrera de l'escenari, allò que tantes vegades els havien explicat i que semblava molt llunyà. Assistir als assajos, patir i gaudir el dia a dia en l'evolució d'una activitat creativa. L'experiment es va iniciar i en el seu camí alguns van abandonar-lo. Sobretot perquè el ritme de treball i la seriositat del projecte no anava amb els seus objectius o capacitat. La simbiosi aconseguida entre els uns i els altres crec que va ser d'allò més que positiva. Segur que algú n'haurà tret profit. El temps ho dirà. Jo, particularment, me'n sento molt orgullós.

Però tot projecte teatral no té sentit si no és contrastat amb el seu habitual receptor: el públic. La resposta en les sis representacions que van tenir lloc al Paraninfo de la Universitat de Barcelona del 7 al 12 de novembre del 1994 van aconseguir una mitjana de 500 persones per sessió. Una insòlita acollida, donat que l'espai no era l'habitual en la programació de representacions teatrals. Alguns diaris es van fer ressò de l'acte. Paradoxalment, hi van faltar alguns dels que usualment haurien de ser en els esdeveniments culturals d'aquesta transcendència. Una crítica apareguda al diari *El mundo*, amb el títol de *Meditación en la Universidad*, deia: «...Desde que Ricard Salvat dirigiera el *Urfaust* de Goethe hace diez años, no havia vuelto a representarse teatro en el Paraninfo de la Universidad, bellissimo espacio escénico que esta semana sirve de marco a *Els comedians*, de Josep Maria de Sagarra, presentada por la Asociación de Investigación y Experimentación Teatral. Resulta confortante que la práctica del teatro y no sólo su Historia o Teoría, vuelva a la Universidad y se integre en su marco (7)». La revista especialitzada en teatre *Primer acto* comentava entre altres coses: «... el montaje remarcó el lirismo del texto mediante una puesta en escena de gran belleza formal en la que destacaron la escenografía de Antonio Fábregas, el vestuario de Eva Selma y la partitura musical de La Banda Puig. Respecto al elenco formado por diez actores, esta producción supuso el debut de jóvenes estudiantes, vinculados a la AIET, en los papeles secundarios, recuperando así la idea de formación por meritoriaje, ya que la pedagogía teatral es uno de los objetivos de esta nueva Asociación (8)».

El fons videogràfic de la Universitat de Barcelona va enregistrar un videograma de l'obra (9), la qual, visionada pels responsables del Teatre Adrià Gual de Barcelona, va interessar per programar-la del 4 al 9 d'abril del 1995, dates en

què es va representar amb la col.laboració de l'Institut del Teatre de Barcelona. Una crítica de la Revista *El Ciervo*, afirmava: «... Y finalmente llegó al Adrià Gual el montaje de *Els comediants* de Josep M. de Sagarra que se estrenó el pasado otoño en el Paraninfo de la Universidad de Barcelona en el marco de la conmemoración del Centenario del nacimiento del ilustre dramaturgo. En estas mismas páginas ya me pronuncié sobre tal acontecimiento, aludiendo a la cobardía de algunos directores y ciertos estamentos oficiales que recurrieron no a obras sagarrianas, sino a sus traducciones, como si quisieran esconder al Sagarra creador en estado puro. En el caso que nos ocupa Pere Daussà —director de *Els comediants*— ha sido valiente: no sólo ha montado una obra de Sagarra, sino que ha realizado una puesta en escena de uno de los textos más desconocidos de su autor (10)».

Comentaris apareguts a la premsa que reflectien l'assoliment d'alguns dels objectius de l'AIET: recuperació i investigació. Recuperació de la pràctica, laboratori universitari, d'un art que té molt d'ofici, complementàriament al necessari aprofundiment teòric, apropant-lo al futur professional del mitjà i a la realitat teatral d'avui. Investigació coherent, en aquest cas sobre la darrera dramàtúrgia catalana amb l'afany de revaloritzar-la, al marge d'operacions de prestigi on la tria de les obres es fa, en molts casos, per justificar commemoracions o actes socials. I, per últim, la reivindicació d'un teatre universitari de qualitat equiparable a moltes de les produccions dels circuits habituals de la ciutat de Barcelona. Amb el desig de potenciar una tercera opció en el llenguatge escènic, d'espai i recuperació de públic, a l'oferta teatral que darrerament i malauradament són objecte d'un estrany maniqueisme.

Crec sincerament que la posada en escena de *Els comediants* ha aconseguit part d'aquests objectius que l'AIET promou en el seu programa d'activitats. I penso que van complir-se generosament, com ho reflecteixen els comentaris apareguts en la premsa i la resposta i retrobament d'un públic que ja demana una continuïtat en aquest llarg camí que tot just acaba d'iniciar-se amb tant bon peu.

PERE DAUSSÀ

NOTES

1. Sagarra, Josep Maria: *Obres completes*. Vol.II. Barcelona, Editorial Selecta, col.I. Biblioteca Perenne, 1981, p.18.
2. *Eneas*, Oriol Cuenca i *Cavaller*, Marc Giró.
3. *Roland*, Manuel Veiga, *Eva*, Eva Saumell, *Agripina*, Maria Cinta Compta, *Rosaura*, Fina Rius, *Hèctor*, Manuel Solàs, *Salomó*, Enric Cervera, *Mònica*, Teresa Nicolau i *Protàgoras*, Fernando Sesé.
4. Xavier Padullés i Josep Hernàndez.
5. Carles Garcia.

6. Mercè Gomez, Elisenda Capdevila, Mireia Blans, Hèctor Casas, Jordi Delclòs, Gemma Espinet, Marta Ferrer, Mercè Macarulla, Eva Poveda, Elisabets Sans, Jordi Ruiz, Patricia Boixet, Aurora Poveda, Joan Garcimartín, Rafael Lara, Adolf Fontbona i Miquel Serra.
7. Rague, Maria Jose: «Meditación en la Universidad», *El Mundo*, 12 de noviembre 1994. p.66.
8. Saumell, Mercè: «Els comediants», *Primer acto*., núm. 256, segunda época, noviembre-diciembre V/1994, p.88.
9. Arxiu de la Delegació del Rectorat d'activitats culturals. Universitat de Barcelona, 1995.
10. Radigales, Jaume: «Sagarra, por fin en versión original», *El Ciervo*., núm. 529, Año XLIV, mayo 1995, p.39.